

Borgarting lagmannsrett - LB-2011-176345

Instans	Borgarting lagmannsrett - Kjennelse
Dato	2011-11-16
Publisert	LB-2011-176345
Stikkord	22. juli-saken. Oppnevning av bistandsadvokat. Straffeprosessloven § 107a første ledd c, § 107a tredje ledd.
Sammendrag	Begjæring om oppnevning av bistandsadvokat fra departementsansatt som arbeidet i en bygning i Regjeringskvartalet ble avslått da lagmannsretten fant at lovens krav om betydelig skade ikke var oppfylt. (Sammendrag ved Lovdata)
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2011-152763 - Borgarting lagmannsrett LB-2011-176345 (11-176345SAK-BORG/04).
Parter	A (advokat Gunhild Bergan).
Forfatter	Lagdommer Kristel Heyerdahl. Lagmann Espen Bergh. Lagdommer Magne Spilde.

Saken gjelder oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107a.

Den 26. september 2011 fremsatte advokat Gunhild Bergan på vegne av A, født 0.0.1958, en begjæring til Oslo tingrett om oppnevning av bistandsadvokat i anledning straffesak mot B. B er siktet for handlingene ved Regjeringskvartalet i Oslo og på Utøya i Buskerud 22. juli 2011, hvor til sammen 77 mennesker mistet livet.

A arbeider som -- [stilling] i X-departementet og satt på kontoret sitt i den såkalte --blokken på hjørnet av Y plass og --gaten da bomben eksploderte. Tingretten la til grunn at hendelsen er en belastning for A, men fant ikke at vilkårene for oppnevning av bistandsadvokat var oppfylt.

Advokat Gunhild Bergan anket den 19. oktober 2011 avslaget til Borgarting lagmannsrett.

Tingretten fant ikke grunn til å omgjøre sin beslutning, og anken med dokumenter innkom lagmannsretten 1. november 2011.

I anken er det anført at A befant seg svært nær bilen hvor bomben var plassert, anslagsvis 50 meter, og at hendelsen var en traumatisk opplevelse for ham. Hans kontor fikk store materielle skader. Han slapp fra det uten fysiske skader, og det kan ikke konstateres betydelig skade i dag. Det er likevel helt klart fare for betydelig skade.

A befant seg i et område som det må antas at B ønsket å ramme.

Også hensynet til likebehandling tilsier at A får oppnevnt bistandsadvokat. De geografiske kriteriene som tingretten har trukket opp, er vanskelige å forstå. Det antas at As kontor ligger nærmere der bomben gikk av enn mange andre kontorer i bygninger i Regjeringskvartalet som etter tingrettens retningslinjer gir oppnevning av bistandsadvokat.

Lagmannsretten har kommet til at anken må forkastes.

Straffeprosessloven § 107 a regulerer i hvilke tilfeller det skal eller kan oppnevnes bistandsadvokat. Bestemmelsens første ledd omhandler fornærmedes rett til å få oppnevnt bistandsadvokat i bestemte tilfeller,

mens annet ledd gjelder oppnevning av advokat for etterlatte. Tredje ledd gir hjemmel for oppnevning av bistandsadvokat utenfor de tilfellene som fremgår av første og annet ledd.

Vurderingen av om det skal oppnevnes bistandsadvokat i denne saken må foretas etter straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c) eller tredje ledd, idet terror eller drapsforsøk ikke omfattes av straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav a) eller b).

Det fremgår av anken at den retter seg mot tingrettens anvendelse av straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c).

Etter straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c) har en fornærmet rett til å få oppnevnt bistandsadvokat i saker «*hvor det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred*».

Lagmannsretten finner ikke grunn til å gå inn på spørsmålet om A er å anse som fornærmet i saken, idet retten finner at lovens krav om betydelig skade ikke er oppfylt.

Straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) er grundig drøftet i Rt-2006-1021, hvor det i avsnitt 12 følgende heter:

I forarbeidene til straffeprosessloven § 107a er det for den nærmere fastleggelse av uttrykket «betydelig skade på legeme eller helbred» vist til definisjonen i straffeloven § 9, se Ot.prp.nr.33 (1993-1994) side 50. Straffeloven § 9 første ledd lyder: «§ 9. Ved betydelig Skade paa Legeme eller Helbred forstaaes i denne Lov Skade, hvorved nogen mister eller faar væsentlig Svækkelse paa Syn, Hørsel, Taleevne eller Evne til at forplante sin Slægt, bliver vanfør, udygtig til at fortsætte sit Erhverv eller i høi Grad vansiret, falder i livsfarlig eller langvarig Sygdom eller bliver påført alvorlig psykisk skade.»

(13) Det alternativ i denne definisjonen som er relevant for denne saken, er alternativet «alvorlig psykisk skade».

(14) I forarbeidene til straffeloven § 9 heter det (Ot.prp.nr.20 (1991-1992) kapittel 3.7.3): «Departementet vil bemerke at det er riktig som påpekt av Riksadvokatens at begrepet «alvorlig psykisk skade» i utgangspunktet er noe upresist, og at det ikke tilsvaret noen kjent medisinsk eller rettsmedisinsk diagnose eller juridisk uttrykk. Departementet ser likevel ikke dette som noen avgjørende innvending mot forslaget. Det er ikke mulig å gi en fullstendig avklaring av begrepets innhold verken i lovteksten eller i motivene. Departementet tar likevel sikte på å gi noen utgangspunkter for tolkningen, jf spesialmotivene i kapittel 10. Det nærmere innholdet i den rettslige standarden må avklares gjennom rettspraksis.»

(15) I spesialmotivene til § 9 uttaler departementet: «Departementet foreslår at uttrykket «sindssyg» erstattes med uttrykket «påført alvorlig psykisk skade». I dette ligger en realitetsendring. Etter gjeldende rett omfatter begrepet «sindssyg» bare psykisk sykdom som er så alvorlig at den kan betegnes som en psykose.

I arbeidsgruppens utredning er alvorlig psykisk skade forklart slik (s 22): «Med alvorlig psykisk skade siktes, foruten psykoser, til slike tilstander som alvorlige og langvarige depresjoner, tvangs- og angstnevroses, spiseforstyrrelser og lignende. Derimot er uttrykket ikke ment å omfatte slike tilstander som lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander.»

Departementet viser til dette.»

Etter en lovendring i 2008 har fornærmede en ubetinget rett på bistandsadvokat dersom vilkårene i straffeprosessloven §107 a første ledd bokstav c) er oppfylt.

Avgjørelsen i Rt-2006-1021 viser at begrepet alvorlig psykisk skade skal tolkes strengt.

Av begjæringen til Oslo tingrett og av anken fremgår det at A unnslopp eksplosjonen uten fysisk skade, men at hendelsen var traumatisk for ham. Det er ikke gitt noen nærmere opplysninger om hans helsetilstand. Det er vist til at de psykiske ettervirkningene kan være store etter en slik traumatisk opplevelse, og at det foreligger en risiko for at han får betydelig skade.

Som tingretten har lagmannsretten forståelse for at bombeeksplosjonen i Regjeringskvartalet er en stor belastning for dem som opplevde den på nært hold, og særlig gjelder det for dem som har sin arbeidsplass der og opplevde at kontorene ble skadet.

Vurderingstemaet etter straffeprosessloven § 107 første ledd bokstav c) er om det er grunn til å tro at fornærmede får en betydelig skade. Det er altså ikke noe vilkår at slik skade er oppstått. Også ved vurderingen av om det er risiko for fremtidig skade, må det imidlertid kreves at det foreligger noen holdepunkter for at slik

skade kan oppstå. Etter lagmannsrettens syn må det kreves noe mer enn en generell henvisning til hendelsens karakter og skadepotensialet for de ankende parter for at lovens vilkår kan anses oppfylt.

I denne saken foreligger ingen konkrete opplysninger som gir grunn for å tro at A vil få en betydelig skade. Lagmannsretten er på denne bakgrunn enig med tingretten i at det ut fra de foreliggende opplysninger i saken, ikke er hjemmel for oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c).

Lagmannsretten er kommet til at heller ikke vilkårene for oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 a tredje ledd er oppfylt.

Bestemmelsen i straffeprosessloven § 107 a tredje ledd gir en utvidet adgang til å oppnevne bistandsadvokat i saker hvor vilkårene etter første og andre ledd ikke er oppfylt. Bestemmelsen lyder som følger:

Retten kan også oppnevne bistandsadvokat i andre tilfeller der sakens art og alvor, hensynet til de berørte eller andre særlige forhold tilsier at det er behov for advokat.

Bestemmelsen kom inn i loven i forbindelse med behandlingen av NOU 2006:10, Fornærmede i straffeprosessen - nytt perspektiv og nye rettigheter. Formålet med lovendringene var å styrke fornærmedes og etterlattes stilling. Om lovhistorikken vises til Rt-2008-1502, hvor det redegjøres detaljert for denne.

Det fremgår av forarbeidene, Ot.prp.nr.11 (2007-2008) side 113 at bestemmelsen i straffeprosessloven § 107a tredje ledd

(...) åpner for en skjønsmessig adgang til å oppnevne bistandsadvokat utenom de tilfellene som er nevnt i første og annet ledd. Bestemmelsen er ment som en snever unntaksregel, selv om utformingen av den er gjort nokså generell. Formålet er særlig å kunne fange opp tilfeller der det vil være særlig behov for advokat på grunn av særegne omstendigheter i saken.

På side 30 heter det:

(...) oppnevning av bistandsadvokat må være knyttet til gjennomføringen av straffesaken. Behovet for advokat må begrunnes i behovet for bistandsadvokat i forbindelse med utøvelsen av prosessuelle rettigheter og plikter i saken.

Selv om saken er av særdeles alvorlig karakter, kan lagmannsretten - i likhet med tingretten - ikke se at A har behov for bistand knyttet til gjennomføringen av straffesaken.

Som tingretten er lagmannsretten av den oppfatning at As mulige krav på voldsoffererstatning ikke er tilstrekkelig til å begrunne oppnevning av bistandsadvokat.

I tilknytning til anførselene i anken om likebehandling bemerker lagmannsretten at den har forståelse for at Oslo tingrett i denne ekstraordinært omfattende saken med flere hundre fornærmede har funnet det nødvendig å legge enkelte retningslinjer til grunn for sine avgjørelser etter straffeprosessloven § 107 a. I tingrettens oversendelsesbrev til lagmannsretten er det opplyst at det pr. 28. oktober 2011 var innkommet 802 begjæringer om bistandsadvokat til tingretten. Av disse var 179 knyttet til Regjeringskvartalet. Slik lagmannsretten forstår tingretten, har den lagt til grunn at vilkårene for å få oppnevnt bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c er oppfylt for personer som befant seg inne i regjeringsbygningene rundt Einar Gerhardsens plass eller rett utenfor disse på gaten. Tingretten har altså vurdert det slik at disse personene er fornærmede, og at det er grunn til å tro at de vil få en betydelig skade som følge av handlingen, uten at det er stilt krav til nærmere dokumentasjon for skade. For personer som befant seg utenfor dette området, har tingretten foretatt en grundig prøving av om vilkårene i straffeprosessloven § 107 a bokstav c er oppfylt, alternativt om vilkårene for oppnevning etter § 107 a tredje ledd er oppfylt.

Etter lagmannsrettens syn kan ikke personer som faller utenfor den personkretsen som etter tingrettens retningslinjer har fått innvilget bistandsadvokat uten nærmere krav til dokumentasjon for skade eller skaderisiko, kreve at deres begjæringer avgjøres uten at det prøves om vilkårene etter straffeprosessloven § 107 a foreligger. Straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c) gir ikke hjemmel for å oppnevne bistandsadvokat dersom vilkårene i bestemmelsen ikke er oppfylt. Etter bestemmelsens tredje ledd må det, som redegjort for ovenfor, være behovet for bistand i forbindelse med gjennomføringen av straffesaken som er avgjørende. Etter lagmannsrettens syn kan derfor anførselene om likebehandling basert på nærhet til eksplosjonen heller ikke føre frem etter tredje ledd. Lagmannsretten er for øvrig enig med tingretten i at det er forskjell på å ha befunnet seg i bygningene rundt Einar Gerhardsens plass på eksplosjonstidspunktet og på å ha befunnet seg lenger unna, slik som blant annet A gjorde.

Etter dette forkastes anken.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning

Anken forkastes.